

Hur fungerar handledningen under ST?

Specialistexamen i allmänmedicin kan ge svaret

Handledningen under specialistutbildning i allmänmedicin har blivit bättre med ST-reformerna, men vid sidoutbildningarna behövs förbättringar. Det framgår av synpunkter som 1997 års examinander i allmänmedicin har framfört beträffande specialistexamens värde och sin egen utbildningssituation.

Specialistexamen i allmänmedicin har funnits i Sverige sedan 1989, och ungefär 15 procent av alla nyblivna specialister deltar. Varje år examineras ca 35 läkare, och gruppen diplomerade allmänläkare omfattar idag 260 personer.

Specialistexamen innehåller fyra delmoment, nämligen *portfolio* (självpresentation, utbildningssammanställning och kompetensvärdering), *skrivning*, *examenssuppsats 5 p* och *praktikdag*.

Examensperioden är sex månader, och varje år anordnas en gemensam avslutning med presentation av uppsatserna, diplomutdelning och festligheter. Årets examen äger rum i Alingsås oktober 1998.

Varför examen?

Varför väljer ST-läkaren att genomgå specialistexamen? Vad får ST-läkaren ut av examen?

1997 års examinander i Västerås, 37 personer, har tillfrågats av Cecilia Ryding, allmänläkare och examinator.

Hon finner att examinanderna upplever examen som en merit, kompetenshöjande och att den bidrar till deras personliga och professionella utveckling. I undersökningen framkommer att examenssuppsatsen är särskilt uppskattad, trots den tidspress och belastning som detta arbete medför.

De anser att utbildningens och särskilt handledningens kvalitet kan utvecklas genom de krav man formulerar i examen.

De tror sig också se att examen har stora möjligheter att på det personliga planet ge utveckling till ökat självför-

troende och tydligare yrkesidentitet, vilket i sin tur påverkar samarbetet med andra kolleger i primärvården, sekundärvården och samarbetspartners utanför sjukvården.

Synen på utbildningsvärdet

Hur ser ST-utbildningen ut i Sverige? Är ST-läkaren enbart en viktig arbetskraft eller finns en planerad målstyrd utbildning?

Examen ger en unik möjlighet att granska handledningen och utbildningsvärdet på vårdcentraler och sjukhuskliniker. Vi har sedan examens början, således även under FV-systemet, tagit del av utbildningsläkarnas utbildningssituation.

I examensmomenten *utbildningssammanställning* och *kompetensvärdering* har vi sammanställt examinandernas svar rörande utbildning och handledning under sin ST-tid. Utifrån dessa svar har vi gjort en bedömning av handledningens kvalitet.

Av de obligatoriska 60 månadernas specialiseringsjämsgöring har examinanderna i genomsnitt gjort halva utbildningstiden på vårdcentral. De viktigaste sidoutbildningarna har varit internmedicin 11 månader, psykiatri 5 månader, barn 4,5 månader, gynekologi 4 månader, geriatrik/rehab 5 månader och öron 3 månader.

En spridning finns även på andra specialiteter under kortare tjänstgöringsperioder. De examinander, som haft förmånen att göra sin sidoutbildning på mindre öppenvårdsmottagningsar, har varit mer nöjda än de som haft placering vid sjukhuskliniker med stor drift.

Examinanderna tycker att utbildningen som helhet har varit bra på vårdcentralen, men för sidoutbildningsklinikernas del är man inte lika samstämmig. De få som har fått utbildning inom skolhälsovård tycker att ämnet har för liten volym för att ha något egentligt utbildningsvärde.

Handledning får gott betyg

Handledningen inom allmänmedi-

”Handledningen inom internmedicin och gynekologi har fått den allra hårdaste kritiken, särskilt av de examinander som utbildats på större sjukhus. Endast en tredjedel av examinanderna har haft handledning under dessa placeringar.”

Författare

BIRGIT BREITHOLTZ

distriktsläkare och vårdcentralschef, Björknäs vårdcentral, Boden

YLVA JOHANSSON

familjeläkare och studierektor, primärvårdens utvecklingsenhet, Vårdcentralen Centrum, Sundsvall; båda ingår i SFAMs examensutskott som ansvariga för momenten kompetensvärdering och utbildningssammanställning.

cin får högt betyg – en rejäl upprustning har skett sedan ST-reformen infördes. Förutom informell handledning finns en schemalagd halvtimme/timme i veckan under vårdcentraldelen. Under sidoutbildningarna avbryts i regel kontakten med huvudhandledaren.

I allmänmedicinsk handledning fokuserar man bland annat på konsultationskonsten. Detta har också slagit igenom bland årets examinander, där hälften har använt sig av videoinspelade konsultationer som utgångspunkt för diskussion av patientbemötandet. En tredjedel har haft sin handledare med i rummet under patientmötet.

Kanske som en följd av detta lyfter årets examinander över lag upp empatisk förmåga, prestigelöshet och samarbetsförmåga som viktiga egenskaper i arbetet. De anser sig ha god allmänmedicinsk kunskap och upplever att arbetet är stimulerande, även om de ser riskerna med utbrändhet på sikt. De har anammat målen inför år 2000 med patienten i centrum, och de är också beredda att utveckla ledarskaps- och organisatoriska egenskaper som kommer att krävas i framtidens läkarroll.

Sämre på klinikerna

Examinanderna är genomgående kritiska mot sjukhusplaceringarnas avsaknad av målstyrning och handledning. De efterlyser ett konstruktivt samarbete mellan huvudhandledaren och ansvariga handledare på klinikerna.

De anser att långa tjänstgöringsperioder utanför vårdcentralen ger sämre allmänmedicinsk kunskap och identitet. Fler förordar därför en tätare återkoppling till vårdcentralen med förslagsvis en dag i veckan eller en vecka i månaden.

Hård kritik mot två specialiteter

Handledningen inom *internmedicin* och *gynekologi* har fått den allra hårdaste kritiken, särskilt av de examinander som utbildats på större sjukhus. Endast en tredjedel av examinanderna har haft handledning under dessa placeringar. Brist på tid och en annan attityd till läkare under utbildning gör att man tycker sig känna igen den gamla ekluten, särskilt inom *internmedicin*.

På övriga kliniker har handledningen upplevts som meningsfull när man haft engagerade handledare, och sådana hittar vi speciellt inom *geriatrik* och *öronsjukdomar*, med fördel för mindre sjukhus.

På BVC vill de tillfrågade ha hand-

ledning både av allmänläkare, som visar på det normala, och av barnläkare, som visar på avvikelser. På MVC vill de att handledaren ska vara gynekolog.

Kvalitetskrav på ST-utbildningen

Den kvalitativa bedömningen av ST-utbildningen för den enskilde ST-läkaren måste ligga på studierektor och huvudhandledare. Deras uppgift är att tillsammans med ST-läkaren skraddarsy en allmänmedicinsk utbildning.

Examen sätter strålkastarljus på utbildningen och ger såväl ST-läkaren som huvudhandledaren en ökad medvetenhet om de kvalitetskrav som ST-läkaren har rätt att ställa på sin utbildning.

Placeringarna såväl på vårdcentral som på olika utbildningskliniker ska ha klara mål, som ska vara uppfyllda vid placeringarnas slut. Gemensam planering mellan handledare, ST-läkare och slutenvårdshandledare är således nödvändig för att klargöra målen inför varje placering.

Sammanfattning

Handledningen under specialistutbildning i allmänmedicin har blivit bättre med ST-reformen, men mycket finns ännu att önska vid sidoutbildningarna. Vi tror att värdet av dessa i nuvarande skick måste ses över och anser att tjänstgöringarna utan meningsfull handledning kan ifrågasättas.

ST-läkaren, huvudhandledaren inom allmänmedicin och slutenvårdshandledarna måste ta ett större gemensamt ansvar för att målen uppfylls. •

MEDICINENS SPRÅK

Särtryck ur
Läkartidningen
1990-93

Läkartidningens språkspalt innehåller både stort och smått, både dagsländer och "eviga" sanningar – om nu sådana över huvud taget finns i språket och medicinen.

Ett urval mer översiktliga artiklar från fyra år har samlats i detta 32-sidiga särtryck, som togs fram i anslutning till arbetet med "Förslag till skrivregler för medicinska termer".

Pris 48 kr. Vid 11-50 ex 43 kr, vid högre upplagor 40 kr/ex.

Beställ här

..... ex Medicinens språk

Namn

Adress

Postnummer/Postadress

Sändes till Läkartidningen, Box 5603, 114 86 Stockholm

Märk gärna kuvertet "Medicinens språk".

Beställning per fax:
08-20 76 19